

Initiativärende om handläggningen av ett ärende om kontrollerad föräldraförvaltning

Initiativet m.m.

Vid inspektion av Överförmyndaren i Norrtälje kommun den 4–5 december 2006 gjordes iakttagelser bl.a. angående överförmyndarens handläggning i ett ärende om kontrollerad föräldraförvaltning (ärende 20/04) som föranledde mig att fortsätta granskningen inom ramen för ett initiativärende (JO:s dnr 836-2007).

Föredraganden i ärendet upprättade en promemoria som överförmyndaren yttrade sig över. Sedan överförmyndarens akt i det aktuella ärendet inhämtats och granskats på nytt beslutades att samtliga frågor som rör överförmyndarens handläggning av ärende 20/04 skulle handläggas i ett särskilt ärende.

Föredraganden i ärendet upprättade en ny promemoria med i huvudsak följande lydelse.

AA, som är född 1994, erhöll i samband med sin fars död 2003 försäkringsersättning. Denna sattes in på ett konto med s.k. överförmyndarsparr. Utöver försäkringsersättningen har AA även erhållit barnpension som överförmyndaren har beslutat skall sättas in på ett konto med s.k. överförmyndarsparr. AA är familjehemsplacerad hos BB medan hennes mor är vårdnadshavare. Överförmyndaren har vid flertalet tillfällen gett BB tillstånd att lyfta medel från det överförmyndarsparrade kontot.

Promemorian – i den del som rör AA – i ärende 836-2007 och som överförmyndaren redan yttrat sig över har i huvudsak följande lydelse.

AA, som är född 1994, erhöll i samband med faderns död 2003 drygt 70 000 kr i försäkringsersättning som skulle stå under överförmyndarens tillsyn. AA var familjehemsplacerad hos BB och hennes moder är vårdnadshavare. BB inkom med tillgångsförteckning, vilken granskades och godkändes av överförmyndaren. Överförmyndaren har sedan beslutat att även AA:s barnpension skall sättas in på ett konto med överförmyndarsparr. Av akten framgår inte om överförmyndaren ansett att AA:s tillgångar skall stå under kontrollerad förvaltning.

Utredning

Ärendet remitterades till Överförmyndaren i Norrtälje kommun för yttrande. Överförmyndaren skulle särskilt yttra sig över frågan om på vilken rättslig grund BB har lämnats tillstånd att lyfta medel från AA:s konto. Överförmyndaren CC anförde i sina remissvar bl.a. följande.

Ärende 20/04

Överförmyndarens beslut om överförmyndarspärri för AA:s tillgångar har skett efter begäran av Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning till skydd för AA:s tillgångar. Överförmyndarens bedömning och beslut har skett enligt FB 13:19 som särskild överförmyndarkontroll. Överförmyndarens kontroll sker genom regelbundet inhämtande av saldobesked från bank.

Allmänna kommentarer

I avsikt att säkerställa att administrativ och juridisk kompetens motsvarar de krav som ställs på överförmyndarmyndigheten i Norrtälje har nuvarande befattningshavare tillförts administrativa resurser i form av datorstöd samt utökade personalresurser. Överförmyndare och handläggare har dessutom genomgått högskoleutbildning i överförmyndarjuridik. Bedömningen är att det därmed skapats resurser och kompetens som så långt det är möjligt skall undanröja risken för misstag och beslut på felaktiga grunder. En systematisk genomgång av samtliga akter har påbörjats.

Begäran om uttagsmedgivande har den 18 augusti 2005, den 23 januari 2007 samt den 4 augusti 2007 inkommit till överförmyndaren. Uttagen avser införskaffandet av en häst samt följdkostnader härav.

Telefonsamtal med familjehemmet BB har givit vid handen att införskaffandet av hästen varit av stor betydelse för AA:s utveckling och trygghetsbehov. Diskussioner om lämpligheten i åtgärden har även förts med socialtjänsten i Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning.

I brev från Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning meddelas att AA omhändertagits 1994 enligt LVU §§ 1 och 2. I nämnda brev framgår dessutom att inget umgänge med föräldrarna förevarit. Av inhämtade uppgifter ur folkbokföringen framgår att mamman är vårdnadshavare för dottern. Försök att nå mamman har ej varit framgångsrika.

Medgivande till uttag av begärda belopp har givits av överförmyndaren till familjehemmet, BB.

Medgivande till uttag har medgivits mot ovanstående bakgrund men utan att begäran eller medgivande från vårdnadshavaren, modern, kunnat inhämtas.

Överförmyndaren konstaterar att det brustit i dokumentationen av samråd och underlag för beslut och därmed även i det rättsliga underlaget för åtgärderna att lämna medgivande till de ifrågavarande uttagen.

I avsikt att framledes underlätta kontakterna med en legal företrädare har överförmyndaren begärt socialnämndens medverkan att utse medförmyndare. Familjehemmet har informerats om att uttagsmedgivande skall ställas till vårdnadshavaren som behörig att begära överförmyndarens medgivande.

Bedömning

Av 13 kap. 2 § första stycket FB följer att när värdet på omyndigs tillgångar, som skall förvaltas av föräldrarna, kommit att överstiga åtta gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, tillämpas bestämmelserna i 13 kap. 3–7 §§ för förvaltningen.

Enligt 13 kap. 2 § andra stycket 3 FB skall även försäkringsersättning, som med villkor om särskild överförmyndarkontroll tillfallit en omyndig som förmånstagare med anledning av dödsfall, stå under överförmyndarens kontroll. Bestämmelserna i 13 kap. 3–7 §§ FB tillämpas för förvaltningen. Av 13 kap. 19 § FB följer vidare att överförmyndaren får besluta att bestämmelserna i 13 kap. 3–7 §§ FB skall tillämpas, om det av någon särskild anledning behövs för att trygga förvaltningen även i andra fall än de som avses i 13 kap. 2 § FB.

I detta fall har försäkringsbolaget ombesörjt insättningen av försäkringsbeloppet på ett konto med s.k. överförmyndarspärri i enlighet med vad som föreskrivs i 16 kap. 11 § FB. Detta föranleder inte några kommentarer från min sida.

Däremot framgår att överförmyndaren senare bestämde att även barnpensionen skulle sättas in på ett konto med s.k. överförmyndarspärri. En sådan ordning förutsätter, när huvudregeln i 13 kap. 2 § FB inte är tillämplig, att ett särskilt beslut om överförmyndarkontroll fattas enligt 13 kap. 19 § FB. Det framgår emellertid inte av handlingarna att något sådant beslut fattats. Detta är desto allvarigare eftersom beslutet skulle ha gått att överklaga. Jag vill understryka vikten av att ett sådant beslut dokumenteras i akten. Jag är mycket kritisk till det inträffade.

Har en omyndig fått pengar som satts in på bank eller kreditmarknadsföretag enligt 16 kap. 11 § FB eller med uppgift till banken eller kreditmarknadsföretaget om att de skall stå under särskild överförmyndarkontroll följer av 13 kap. 8 § FB att pengarna inte får tas ut utan överförmyndarens samtycke. Ansökan om uttagsmedgivande kan endast göras av barnets rättsliga företrädare, i första hand förmyndaren, se 10 kap. FB.

I detta fall är AA:s moder vårdnadshavare och förmyndare. Således är det enbart hon som kan ansöka hos överförmyndaren om tillstånd att ta ut pengar från AA:s konto som har s.k. överförmyndarspärri. Överförmyndaren har vid tre tillfällen lämnat BB tillstånd att ta ut pengar från kontot. Av remissvaret framgår att överförmyndaren utförde viss utredning innan uttagsmedgivandena lämnades och att det därvid bl.a. konstaterades att någon begäran eller något medgivande från vårdnadshavaren inte kunde inhämtas. Denna utredning har dock inte dokumenterats i akten på något sätt. Eftersom någon begäran eller något medgivande från vårdnadshavaren inte förelåg, saknade överförmyndaren – oavsett orsaken härtill – lagliga förutsättningar att lämna BB tillstånd att ta ut pengar från AA:s konto. I denna situation borde överförmyndaren, enligt min mening, ha medverkat till att en medförmyndare förordnades för AA (10 kap. 8 § FB). Jag är mycket kritisk till överförmyndarens bristfälliga handläggning av ärendet även i

denna del. Jag noterar att överförmyndaren nu har vidtagit åtgärder för att komma till rätta med situationen.